

OECD Toolkit on Teaching for Diversity - Nederlandse vertaling

---

Deze toolkit is vrij beschikbaar:

<http://www.diversiteitenleren.be/nl/materiaal/oecd-toolkit-teaching-diversity-nederlandse-vertaling>

1 Inleiding

In een recent onderzoek geven leerkrachten uit verscheidene OESO-landen aan een grote nood te hebben aan ondersteuning om met diversiteitsvraagstukken in hun klas om te gaan (TALIS 2009¹).

Hoe kunnen leerkrachten voorbereid en ondersteund worden om adequaat les te geven in klassen die steeds diverser worden?

Deze 'toolkit' over diversiteitsonderwijs is een werkinstrument voor de onderwijspraktijk ontwikkeld door de OESO (zie www.oecd.org/edu/ted/toolkit). Het vormt geen complete handleiding die een antwoord zal bieden op iedere onderwijssituatie. Het is eerder ontwikkeld om een aantal concepten te introduceren die van belang zijn als men spreekt over diversiteitsonderwijs. Het biedt daarnaast als voorbeeld enkele instrumenten en activiteiten aan voor leerkrachten om meteen in de praktijk toe te passen. Ter ondersteuning worden er op het einde van iedere paragraaf relevante bronverwijzingen toegevoegd.

Diversiteit wordt in deze toolkit ingevuld als etnisch-culturele diversiteit. De uitgewerkte voorbeelden in deze toolkit bieden dus hoofdzakelijk een antwoord op hoe leerkrachten hun onderwijs kunnen afstemmen op leerlingen met diverse culturele achtergronden.

Er zijn geen universele oplossingen of specifieke regels voor diversiteitsonderwijs. Het onderzoek over goede praktijkvoorbeelden is beperkt en het onderwerp is complex en dynamisch. Het diversiteitsonderwijs is een proces. Dit instrumentarium kan helpen om te reflecteren over de uitdagingen in de eigen schoolcontext en kan ertoe aanzetten om het beste te halen uit diverse klassen. De aangeboden instrumenten en activiteiten zijn bedoeld om aangepast te worden aan specifieke contexten.

Dit instrumentarium is in de eerste plaats gericht aan leerkrachten basis- en secundair onderwijs. Daarnaast kunnen eveneens aspirant-leerkrachten en directies inspiratie uit deze bundel halen. Lerarenopleiders kunnen deze toolkit dan weer gebruiken bij het instrueren van hun studenten in het omgaan met diversiteit in hun (toekomstige) klassen of tijdens stageopdrachten. Deze toolkit is dan één van de nuttige ondersteuningsbronnen die aan toekomstige leerkrachten voorgesteld kunnen worden om met de realiteit van een diverse leerlingengroep om te gaan.

Deze toolkit werd ontwikkeld in het kader van een internationaal project rond diversiteit. Een andere resultante van dit project is de publicatie 'Educating Teachers for Diversity':

Organisation for Economic Co-operation and Development, Centre for Educational Research and Innovation. (2010). [Educating Teachers for Diversity: Meeting the Challenge](#). Paris: OECDpublishing.

---

¹ [Teaching and Learning International Survey](#)

De oorspronkelijke Engelstalige toolkit werd in opdracht van het Departement Onderwijs en Vorming door de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) vertaald naar het Nederlands. Vlor-secretariaat en de Vlor-geledingen geven geen garantie inzake de juistheid of de volledigheid van de informatie die in deze toolkit is opgenomen.

2 Inhoudsopgave

- Praktijkvoorbeelden voor de leraar in de klas
  - Diversiteit zien en erkennen
  - Diversiteit naar waarde schatten en stimuleren
  - Een klas meer cultureel responsief maken
  - Leermaterialen voor alle leerlingen toegankelijk maken
- Praktijkvoorbeelden voor de hele school
  - Een mentoringprogramma opzetten dat rekening houdt met diversiteit
  - Professionele leergemeenschappen opzetten
  - Aansluiting zoeken met gezinnen en de buurt

3 Praktijkvoorbeelden voor de leraar in de klas

3.1 Diversiteit zien en erkennen

3.1.1 Inleiding: Wat is diversiteit?

Iedere persoon is uniek. Elke klas is divers in de zin dat ze samengesteld is uit jongens en meisjes, grote en kleine personen, links- en rechtshandigen, ... Het concept diversiteit moet dan ook gezien worden als “alle mogelijke verschillen die kunnen bestaan tussen mensen die in onze maatschappij samenleven, op het vlak van gender, huidskleur, sociale achtergrond, seksuele geaardheid, lichamelijke en verstandelijke mogelijkheden, religie, levensbeschouwing, leeftijd, etniciteit,...”. Omdat het niet mogelijk is om al deze verschillen in detail te bespreken, spitst deze toolkit zich toe op etnisch-culturele diversiteit. Daarbij wordt gekeken naar de culturele, linguïstische, etnische, religieuze en socio-economische verschillen tussen jongeren die een invloed hebben op hun ontwikkelingsmogelijkheden.

Diversiteit in klassen is een complex gegeven dat enorme uitdagingen stelt voor leerkrachten. In tegenstelling tot het zien van diversiteit als een hinderpaal in schoolse omgevingen of als een probleem dat om een oplossing vraagt, wordt diversiteit in deze uitwerking gezien als een unieke kans om rijke leerervaringen op te doen.

Het tonen van respect voor alle leerlingen en het geloof in hun potentieel als lerenden is een cruciaal element van doeltreffend diversiteitsonderwijs.

Dit deel van de toolkit

- moedigt leerkrachten aan om kritisch te reflecteren over wat diversiteit is en hoe dit zich manifesteert in klassen,
- voorziet aanwijzingen over hoe leerkrachten kunnen beginnen reflecteren over hun kennis van en attitudes ten aanzien van diversiteit,
- biedt werkbladen en activiteiten aan voor leerkrachten en leerlingen over hoe men dit kan realiseren.

3.1.2 Hoe kun je diversiteit in een klas en variatie binnen deze diversiteit herkennen?

Startpunt: Reflectie over diversiteit in de eigen klas

Hoe divers is je klas en in welke opzichten is ze dat? Probeer als een eerste stap de leerlingen waaraan je les zult geven beter te leren kennen, als groep én als individuele leden.

Zie [bijlage 1: Reflectieactiviteit](#)

Voor wie meer wil weten...

webpagina met activiteiten: [Critical Multicultural Pavillion: Awareness Activities](#)

3.1.3 Hoe kun je variatie binnen deze diversiteit herkennen?

Wanneer we stellen dat een klas divers is, is het van belang na te denken over de gebruikte termen. Komen verschillende leerlingen uit een bepaalde groep? Of komen ze uit een aantal verschillende groepen? Wat weten we over hen als individuen, los van de groepen waartoe ze kunnen behoren?

We maken dikwijls veralgemeningen bij personen met eenzelfde etnische of culturele achtergrond. Bijvoorbeeld de uitspraak “dat alle Aziaten... zijn” kan leiden tot stereotyperingen en veronderstellingen. Deze veronderstellingen en stereotyperingen kunnen echter een impact hebben op de verwachtingen die je als leerkracht hebt over de leerprestaties van de leerlingen.

Voor wie meer wil weten...

powerpointpresentatie: [Becoming a “Responder” to Diversity](#)

3.1.4 Hoe kun je attitudes ten aanzien van diversiteit in kaart brengen en erkennen?

Doeltreffend diversiteitsonderwijs vereist van leerkrachten dat ze zich eerst en vooral bewust zijn van hun eigen attitudes, stereotypes en vooroordelen. Ga het voor jezelf eens na. Hoe hebben cultuur en achtergrond jouw normen en waarden beïnvloed? Hoe hebben deze vervolgens jouw gedragspatronen en probleemoplossingsstijlen beïnvloed? En je lespraktijken?

Het stellen van deze vragen is een goede eerste stap in het ontwikkelen van diversiteitsonderwijs. Het kan moeilijk zijn om toe te geven dat enkele ingebakken attitudes ten aanzien van bepaalde groepen nefast kunnen zijn, voornamelijk als dit inhoudt dat het moeilijk is om doeltreffend les te geven aan deze groepen.

Zie [bijlage 2: Zelfreflectieactiviteit](#)

Voor wie meer wil weten...

artikel: [Understanding Diversity. Accepting Others: Realities and Directions](#)

artikel: [Teachers' Conceptions of Diversity and Intercultural Competence](#)

3.1.5 Culturele verschillen en diversiteit bespreken in een klas

Eens je gereflecteerd hebt over je eigen gedachten en attitudes ten aanzien van diversiteit is het eveneens belangrijk om aansluiting te vinden met de ervaringen van leerlingen.

Mensen hebben vaak diepgewortelde ideeën over wat goed, normaal en vanzelfsprekend is en deze waarden en overtuigingen bepalen hoe individuen zich gedragen. Wanneer personen met verschillende achtergronden met elkaar omgaan, kunnen er zich bepaalde moeilijkheden en misverstanden voordoen. Wanneer leerkrachten deze moeilijkheden negeren of vermijden, zullen de daaropvolgende lesstrategieën

slechts vereenvoudigde of beperkt waardevolle oplossingen bieden. Een meerwaarde van het bespreken van diversiteit in een klas is dat het leerkrachten kan helpen om obstakels aan te pakken die het lesgeven in hun diverse klassen in de weg staan.

Zie [bijlage 3](#): klasactiviteit

Zie [bijlage 4](#): voorbeeldvragenlijst

3.2 Diversiteit naar waarde schatten en stimuleren

3.2.1 Inleiding: wat houdt het in om diversiteit naar waarde te schatten en te stimuleren?

Eén van de opdrachten van leerkrachten is om leerlingen een stimulerende leeromgeving aan te bieden. Wanneer een leerling zich onveilig, ongemakkelijk of niet gerespecteerd voelt, kunnen zijn of haar slaagkansen in de klas afnemen.

Aangezien de samenleving steeds diverser wordt, is het van belang dat alle leerlingen aangeleerd worden om diversiteit te waarderen en het als een bron te zien. Leerkrachten kunnen een belangrijke rol spelen in het creëren van een omgeving waarin leerlingen zich gewaardeerd en gerespecteerd voelen.

Voor wie meer wil weten...

artikel: *Valuing Diversity: European Teachers' Concerns and Experiences in Responding to Diversity in the Classroom*

artikel: *Capitalizing on Classroom Diversity to Enhance Student Learning* - [dd. 26.01.12: website niet meer beschikbaar]

3.2.2 Hoe kan dit gerealiseerd worden in een klas?

De start van het schooljaar is een goed moment om elkaar beter te leren kennen en om waardering te ontwikkelen voor iedere vorm van diversiteit. Het is een goed idee om van in het begin van het schooljaar de leerlingen de nodige ruimte te geven om elkaar te leren kennen en om de verscheidenheid die zij met zich meebrengen te waarderen. Op die manier kun je zelf meer leren over je leerlingen en kun je een sfeer van inclusie creëren waarin leerlingen zich veilig voelen 'om zichzelf te zijn'. Dit helpt ook om de leerlingen duidelijk te maken dat je interesse hebt in hen als individu.

Zie [bijlage 5](#): Klasactiviteit

Voor wie meer wil weten...

webpagina met activiteiten: [Getting to Know Your Students: Lessons & Icebreakers](#)

3.2.3 Naar onszelf kijken: Waarom is kritische zelfreflectie een vereiste om diversiteit naar waarde te schatten en te stimuleren?

Een basiscomponent om gevoeligheid voor diversiteit te ontwikkelen is te werken aan kritische zelfreflectievaardigheden. Dit houdt in dat we inzicht hebben in onze onbewuste vooringenomenheid en dat we onze stereotypes en vooroordelen in vraag stellen. Dit houdt ook in dat een kritische benadering van lesgeven ontwikkeld wordt.

Leerkrachten hebben de neiging om hun onderwijsvaardigheden en onderwijsstijl te vormen wanneer ze starten met onderwijzen. Alhoewel een onderwijsstijl van een leerkracht de mogelijkheid biedt om te gaan met wat zich dag aan dag als vraag in de klas aanbiedt, kan men ook vast komen te zitten in routine. Dan

zal men uiteindelijk ondervinden dat de eigen oude onderwijsstijlen niet flexibel genoeg zijn om met nieuwe uitdagingen in de klas om te gaan. Het observeren van/ reflecteren over de eigen praktijken is een manier om flexibiliteit in het lesgeven te verhogen en om een beter begrip te verkrijgen van hoe men lesgeeft.

Kritische zelfreflectie is zeker van belang om les te geven in een diverse groep. Hoewel leerkrachten hun diverse leerlingen niet bewust anders behandelen, blijkt uit onderzoek dat ongelijke behandelingen wel voorkomen, zij het dan onbewust. Leerkrachten hebben de neiging om op een andere manier om te gaan met mannelijke en vrouwelijke leerlingen en met leerlingen die volgens hen sterk of zwak presteren.

Hoewel deze gedragspatronen hoofdzakelijk onbewust verlopen, kunnen ze leerlingen ontmoedigen, hen het gevoel geven intellectueel zwak te staan, of hen een gevoel van vervreemding geven. Wanneer leerkrachten hoge, respectievelijk lage verwachtingen stellen bij bepaalde groepen van leerlingen, maken de leerlingen meer kans om vooruitgang te boeken resp. achterstand op te lopen.

Zie [bijlage 6: Reflectieactiviteit](#)

Om te bepalen welke stappen er gezet zouden kunnen worden om leerlingen gelijk te behandelen in de eigen klas, kunnen leerkrachten gebruikmaken van diverse vormen van kritische zelfreflectie. Dit kan verschillende benaderingen inhouden, zoals zelfrapportage, het bijhouden van een dagboek of het bekijken van video-opnames om na te gaan of je onbewust verschillende signalen uitzendt naar verschillende groepen. Deze reflectie is in het begin misschien niet steeds gemakkelijk, het draagt toch bij aan doeltreffend diversiteitsonderwijs.

Zie [bijlage 7: Zelfreflectieactiviteit](#)

Voor wie meer wil weten...

artikel: [Towards Reflective Teaching](#)

3.2.4 Hoe kun je het continu kritisch beschouwen van je eigen handelen en reacties bevorderen?

Het is cruciaal voor leerkrachten om de tijd te nemen een automatisme te ontwikkelen van kritisch reflecteren over het eigen handelen in de klas en de effecten daarvan op de leerlingen. Voorbeelden van dergelijke activiteiten kunnen hierboven gevonden worden.

Hoe dan ook is het belangrijk dat leerkrachten proberen daar een gewoonte van te maken en het niet als een eenmalige activiteit beschouwen. Een manier om dit eigen maken te stimuleren, is door samen te werken met collega's--leerkrachten. Feedback van collega's die t.a.v. van je eigen klas 'buitenstaanders' zijn maar toch vertrouwd zijn met de schoolcontext, kan erg bruikbaar zijn.

Het onderling observeren is één mogelijkheid om feedback te krijgen van collega's. Hier volgt een voorbeeld van hoe een observatieactiviteit rond diversiteitsaspecten opgebouwd kan worden:

Zie [bijlage 8: Observatieactiviteit](#)

Voor wie meer wil weten...

artikel: [Culturally Relevant Pedagogy: Ingredients for Critical Teacher Reflection](#)

3.2.5 Hoe kun je voor alle leerlingen hoge verwachtingen scheppen en stereotypering vermijden?

Doeltreffend diversiteitsonderwijs vertoont respect voor alle leerlingen en koestert hoge verwachtingen voor iedere leerling. Overtuigingen over diversiteit op grond van etniciteit, taal, cultuur, socio-economische status, religie en andere achtergrondfactoren beïnvloeden onvermijdelijk het instructiegedrag van leerkrachten. Wanneer diversiteit gezien wordt als iets positiefs en als een waardevolle bron bij het lesgeven, dan zal het waarschijnlijk systematisch ingebed zijn in de lespraktijken. Daartegenover zal een negatief beeld van diversiteit eerder resulteren in vermijding of ontkenning.

Daarom is erg belangrijk om als leerkracht je overtuigingen te verduidelijken en je omgang met leerlingen kritisch te analyseren. Grondige analyses zullen blootleggen dat bepaalde ingewortelde en vaak onbedoelde overtuigingen over leerlingen met verschillende achtergronden eerder negatief zijn en doeltreffend lesgeven in de weg kunnen staan. Daarenboven zijn leerlingen geneigd zich aan te passen aan de hoge dan wel lage verwachtingen van hun leerkrachten. De positieve kant van de medaille is dat een positieve leeromgeving gecreëerd kan worden wanneer leerkrachten hoge verwachtingen koesteren en condities aanbieden waarin leerlingen deze kunnen waarmaken.

Zie [bijlage 9](#): Klasactiviteit.

Voor wie meer wil weten...

boek: [Classroom Principles for Practice in Teaching for Diversity](#)

webpagina met ideeën voor instructie: [Strategies for Inclusive Teaching: Communicate Respect, Fairness and High Expectations](#)

3.3 Een klas meer cultureel responsief maken

Verschillende kenmerken worden geassocieerd met cultureel responsief lesgeven, waaronder:

- **Sociocultureel bewustzijn.** Dit betekent dat men verstaat dat ieders manier van denken, gedrag en zijn wordt beïnvloed door cultuur, etniciteit, sociale klasse, taal, religie, enz. Om dit bewustzijn te bevorderen, zouden leerkrachten hun eigen identiteiten kritisch in acht moeten nemen en elke negatieve houding die ze ten aanzien van bepaalde groepen aannemen moeten achterhalen en in vraag stellen. Ideeën over hoe dit kan gedaan worden, kunnen [3.1](#) gevonden worden.
- **Een positieve attitude en hoge verwachtingen ten aanzien van alle leerlingen, waaronder deze van diverse achtergronden,** heeft een beduidende impact op hun leren, geloof in zichzelf en algemene schoolse prestaties. Leerprogramma's worden meer inclusief door culturele verschillen te respecteren en nieuwe elementen toe te voegen, gerelateerd aan de cultuur van de leerlingen.
- Door meer te leren over **de eerder opgedane ervaringen van de leerlingen,** hun thuis- en gemeenschapscultuur en leven binnen en buiten de school, worden gemakkelijker relaties gelegd en kunnen leerkrachten deze ervaringen meer gebruiken in een context van onderwijzen en leren.

De eerste sectie van de toolkit heeft enkele ideeën aangeleverd over hoe leerkrachten een cultureel responsieve klas kunnen creëren. In dit deel wordt het gebruik van responsieve lesstrategieën geïntroduceerd en wordt toegelicht hoe materiaal voor alle leerlingen toegankelijk gemaakt kan worden door verschillende manieren van denken en weten in de les op te nemen.

- **Cultureel responsieve lesstrategieën** sluiten aan bij een constructivistische visie op weten, lesgeven en leren. Leerkrachten creëren een meer cultureel responsieve klas door de leerlingen bij te staan in

het opbouwen van kennis, voortbouwende op hun persoonlijke en culturele sterktes, en door het curriculum vanuit verschillende gezichtspunten te benaderen.

Het is van belang om in het achterhoofd te houden dat ook een constructivistische visie cultureel gekleurd is en dat bepaalde niet-Westerse culturen dit niet gemakkelijk zullen inpassen in hun opvattingen.

Vooraleer verder in te gaan op meer specifieke elementen, kan het zijn dat je de stand van zaken in jouw lessen wilt kennen.

Zie [bijlage 10: Reflectieactiviteit](#).

Voor wie meer wil weten...

artikel: [Principles of Culturally Relevant Teaching](#)

webpagina met ideeën voor instructie: [Teaching Diverse Learners: Culturally Relevant Teaching](#)

webpagina met ideeën voor instructie: [Crossing Cultural Boundaries](#)

artikel: [Preparing Culturally Responsive Teachers: Rethinking the Curriculum](#)

webpagina met ideeën voor instructie: [From Concept to Classroom: Constructivism as a Paradigm for Teaching and Learning](#)

3.4 Leermaterialen voor alle leerlingen toegankelijk maken

3.4.1 Meerdere instructiestrategieën

Experten raden het gebruik van meerdere instructiemiddelen aan om gemeenschappelijke leerdoelen voor diverse leerlingen te bereiken. Een variant op dit idee is gedifferentieerd onderwijs, wat intellectuele diversiteit benadrukt en nastreeft. Deze strategie is gebaseerd op het idee dat leerlingen op verschillende manieren en volgens een verschillend tempo leren en dat hun leerstrategieën sterk beïnvloed zijn door culturele socialisatie en eerdere ervaringen.

Verschillende samenlevingen en culturen hebben zo hun eigen ideeën over de aard van kennis en de manieren van leren. Dit kan problematisch worden wanneer diverse leerlingen les krijgen van leerkrachten uit de dominante cultuur, die de verschillende types van “cultureel kapitaal” mogelijk niet kunnen verstaan, waarderen of verzoenen.

Leerprestaties nemen toe wanneer onderwijsstijlen vereenzelvigbaar zijn met de leerstijlen van de leerlingen. Ook andere resultaten kunnen worden gerealiseerd bij leerlingen en leerkrachten, zoals meer aanwezigheden, minder straffen, gevoelens van empowerment en meer voldoening op schools vlak.

Door de leerstijlen van leerlingen aan de start van het jaar te bevragen wordt een eerste stap gezet in het meer toegankelijk maken van de materialen voor alle leerlingen. Vervolgens kun je tegemoetkomen aan de verschillende leerstijlen van de diverse leerlingen, rekening houdende met hun eerder opgebouwde competenties. Dit maakt het voor de leerlingen gemakkelijker om nieuwe leerinhouden te verwerken. Om te beginnen kan één van de onderstaande vragenlijsten afgenomen worden om leervoorkeuren na te gaan.

Dergelijke vragenlijsten zullen leerlingen helpen om hun eigen voorkeurleerstijlen in kaart te brengen. Als surplus zullen de meeste instrumenten tips opleveren over hoe best tegemoet gekomen kan worden aan verschillende leerstijlen. Het is ook zinvol om de eigen leervoorkeuren te meten aangezien deze onlosmakelijk de eigen onderwijsstijl beïnvloeden. Onthoud dat hoewel traditie en cultuur vaak de leervoorkeur beïnvloeden, het van belang is om niet te veralgemenen, aangezien er altijd variatie zal zijn

binnen diversiteit. Het kan helpen om een variatie aan strategieën aan te wenden om te verzekeren dat alle leerlingen voordeel halen uit je instructie.

Zie [bijlage 11](#) : Werkblad

Zie [bijlage 12](#): Checklist

Voor wie meer wil weten...

tijdschrift: [Diversity, Learning Style and Culture](#)

webpagina met meetinstrumenten: [Tools for Assessing Learning Styles](#)

webpagina met ideeën voor instructie: [Sage Advice: Examples of Teaching to a Diversity of Abilities](#)

boek: *Responding to Student Diversity*: [Teachers' Handbook](#)

3.4.2 Leerlingen stimuleren om elkaar als steun te zien

Leerkrachten kunnen tijdsgebrek ervaren om tegemoet te komen aan individuele leersterktes en -noden van leerlingen; zeker wanneer alle instructie leerkrachtgestuurd is. Één van de mogelijkheden om tijd te winnen voor individuele ondersteuning van leerlingen is door de leerlingen zelf als leerkrachten te beschouwen door middel van peer tutoring.

Leerkrachten kunnen meerdere kansen creëren door de leerlingen naar elkaar te leren kijken als informatie-, instructie- en ondersteuningsbronnen. Dit is vooral van belang om les te geven in diverse klassen, waarbij leerlingen hun eigen leerproces kunnen sturen, kennis en ervaringen kunnen delen en beroep kunnen doen op elkaar om zaken uit te zoeken.

Zie [bijlage 13](#): Klasactiviteit

Zie [bijlage 14](#): Klasactiviteit

Voor wie meer wil weten...

webpagina met ideeën voor instructie: [Increasing Student Interaction](#)

webpagina met ideeën voor instructie: [Assessing Peer Learning and Group work](#)

boek: *Inclusive Teaching*: [Student Learning Projects](#)

3.4.3 Actief lesgeven en leren

Een andere instructiestrategie die je kunt toepassen om meer cultureel responsief te worden, is een actieve en directe benadering van lesgeven. Dit omvat elementen als demonstreren, modelleren, feedback geven, beoordelen en het benadrukken van hogereordevaardigheden, terwijl er vermeden wordt om al te vaak uit het hoofd te leren. Het is van belang om te erkennen dat alle leerlingen zowel nood hebben aan betekenisvolle leeromgevingen als aan oefenkansen voor vaardigheden die hen zullen helpen om succesvol te zijn als lerende. Net zoals participatie en strategieën voor samenwerkend leren zeer belangrijk zijn, zo ook is de instructie die de informatie en verwachtingen duidelijk stelt van groot belang.

Wanneer je leerlingen toestaat om hun eigen leren te sturen, hou dan in het achterhoofd dat naast het onmiddellijke doel dat leerlingen zouden leren, er ook geleerd moet worden over wat noodzakelijk is om vooruit te geraken in de samenleving, zoals standaardgrammatica en conventies in academische communicatie.

Zie [bijlage 15](#): Klasactiviteit

Voor wie meer wil weten...

artikel: [Active Teaching and Learning Brief](#)

3.4.4 Authentieke toetsing

Eén van de mogelijke manieren om verwachtingen duidelijk te stellen en om een inclusieve leeromgeving te creëren met leerkansen voor diverse leerstijlen, is authentieke toetsing. Daarbij wordt getracht om het leren van leerlingen te evalueren op een alternatieve manier, die verschilt van klassieke toetsing (zoals het schrijven van teksten en essays).

Authentieke taken representeren kennis en lijken op levensechte toepassingen die toelaten om te integreren wat leerlingen geleerd hebben. Betekenisvolle prestaties in levensechte contexten leveren kansen voor een diverse klas om haar sterktes en intelligenties te bewijzen.

In bepaalde scholen wordt het leren van leerlingen getoetst in opeenvolgende meetmomenten. Daarbij worden de leerlingen getoetst aan de hand van wiskundige modellen, literaire kritieken, wetenschappelijke experimenten, kunstzinnige voorstellingen, debatten, mondelinge presentaties, enz.. In samenhang met de coaching en feedback gegeven door de leerkracht, motiveren dergelijke taken hen om echte inspanningen te leveren en om een hoger begripsniveau te bereiken. Leerlingen krijgen de kans om competenties te ontwikkelen door de mogelijkheid om hun eigen werk te herzien als respons op de feedback.

Er zijn verschillende manieren om dergelijke prestaties te meten. De gebruikte evaluatiecriteria zouden moeten overeenkomen met hoe goed de taak in al haar aspecten uitgevoerd is en zouden aan de leerlingen openlijk moeten meegedeeld worden. Bijvoorbeeld, een onderzoeksrapport kan geëvalueerd worden op het gebruik van bewijsmateriaal, op de accuraatheid van de informatie, op de opbouw van een duidelijk argument en op de aandacht voor schrijfconventies. Leerlingen kunnen vervolgens hun capaciteit ontwikkelen om hun eigen werk te beoordelen volgens specifieke standaarden, om hun werk te verbeteren en te herwerken en om initiatief te nemen. Het verbeteren en herwerken helpt alle leerlingen om na te gaan hoe ze leren, hoe ze beter kunnen presteren en hoe ze hun werkverwachtingen kunnen waarmaken. Daarnaast kan het leren als een wederkerige relatie met de gemeenschap gestimuleerd worden door het bieden van gelegenheden aan leerlingen om hun werk te presenteren aan anderen in de school en aan ouders en familie.

Zie [bijlage 16](#): Voorbeeldactiviteiten

Voor wie meer wil weten...

artikel: [Formative Assessment: Improving Learning in Secondary Classrooms](#)

webpagina met ideeën voor instructie: [Assessment Tools & Resources for Teachers](#)

boek: [Assessment for Classroom Teachers of Culturally and Linguistically Diverse Students](#)

boek: [Powerful Teacher Education: Lessons from Exemplary Programs](#)

3.4.5 Het integreren van multiculturele lesinhouden en meerdere perspectieven

Het is belangrijk in een cultureel responsieve klas om meerdere perspectieven in de leerinhouden op te nemen over verschillende soorten diversiteit en over vaardigheden om met die diversiteit om te gaan.

Het curriculum uitbreiden om een waaier aan perspectieven op te nemen helpt leerkrachten niet alleen om de minder gekende standpunten en ideeën te bespreken, maar voorziet de leerlingen eveneens van een meer omvattend begrip van het leerdomein. Ook kan een variëteit aan positieve rolmodellen uit verschillende achtergronden en culturele groepen aangebracht worden.

Je kunt om te beginnen het initiatief nemen om meerdere perspectieven in een les binnen te brengen door culturele feestdagen te vieren en benoemenswaardige personen uit niet-dominante groepen onder de aandacht te brengen. Hoewel deze activiteiten de aandacht richten op het feit dat de samenleving gevormd is door meerdere perspectieven, is het van belang om hier niet te stoppen, om er het meeste uit te kunnen halen.

In de ideale situatie kun je multiculturele inhouden integreren in het schoolse curriculum. Deze multiculturele inhouden vormen een analyse van bijdrages van diverse populaties in je samenleving, met verschillende achtergronden, perspectieven, ervaringen en stemmen. Bepaalde websites met voorbeelden van hoe je dit kunt realiseren worden in [3.4.1](#) weergegeven.

Dit zal helpen om de fase te laten aanbreken waarbij culturele grenzen overschreden worden of waarbij culturele contexten geconstrueerd worden waarbij leerlingen hun eigen culturele ervaringen kunnen inbrengen in het leerproces. Om dit te realiseren dient men kennis te hebben van de leerlingen op vlak van hun cultuur, sociaal leven, ervaringen en intellect. (Ideeën om dit aan te pakken kunnen in [3.4.1](#) gevonden worden). Daarom dienen hun culturele kennis en ervaringen buiten de schoolcontext als waardevolle input en als overbrugging gezien te worden voor het leren binnen de school. Door dit te doen en door tegemoet te komen aan verschillende leerstijlen van diverse leerlingen om hun eerder verworven competenties te erkennen en nieuwe kennis gemakkelijker ingang te laten vinden, wordt bijgedragen aan de constructie van een echt cultureel responsieve klas.

Culturele grenzen kunnen bijvoorbeeld overschreden worden door leerlingen toe te laten hun eigen taal te gebruiken bij bepaalde activiteiten. Deze thuistaal is een belangrijke steun bij het leren en een goede manier om gezinnen te betrekken. Bij een taalles kunnen leerlingen bij bepaalde activiteiten bijvoorbeeld een volksverhaal vertellen in hun eigen taal en dit dan vertalen in de voertaal van de school. Leerkrachten zouden deze verhaaltjes zelfs op het internet of in blogs kunnen plaatsen. Daarna zouden de leerlingen hun familieleden kunnen aanzetten om hier commentaren bij te voorzien. Daarbij kunnen de familieleden de vertalingen lezen, indien gewenst. Deze activiteiten dragen bij tot geletterdheidsontwikkeling in de eerste taal, die een belangrijke voorspeller is voor leerprestaties, en doen eer aan hun eigen taal, wat helpt om zichzelf en de familieleden te integreren in de school.

Voor wie meer wil weten...

boek: [Classroom Principles for Practice](#)

webpagina met ideeën voor instructie: [Diversity Printables, Lessons and Resources](#)

webpagina met bekende namen: [Female and Ethnic Contributions to Math and Science](#)

4 Praktijkvoorbeelden voor de hele school

4.1 Een mentoringprogramma opzetten dat rekening houdt met diversiteit

Mentoring is erg bruikbaar om doeltreffende leerkrachten op te leiden. De nood aan een mentoringprogramma is vooral aangewezen voor onderwijs tot diversiteit. Effectieve mentoringprogramma's kunnen helpen om leerkrachten te behouden, om kennisdeling aan te moedigen en om gedeelde ervaringen te bespreken. Daarnaast kunnen ze bijdragen aan een bredere appreciatie van diversiteitsprincipes en hoe deze in de scholen geïntegreerd kunnen worden. Dit is voornamelijk van belang in een tijdperk waarin leerkrachten en scholen moeten omgaan met toenemend diverse leerlingpopulaties.

In bepaalde gevallen komen informele mentor-mentee-relaties spontaan voor in scholen, bestaande uit zelfgekozen duo's. Over het algemeen is het echter zo dat de mentoren geneigd zijn om iemand te begeleiden die ze als gelijkaardig beschouwen. Ze denken er vaak niet aan om diegenen te bereiken die verschillend van hen lijken, zoals leerkrachten van diverse achtergronden. Het is daarom niet realistisch om te verwachten dat alle leerkrachten zelf op een informele manier een mentor vinden.

Veel scholen beseffen bijgevolg dat mentoring opgezet moet worden als een ingebed proces dat kansen aan eenieder biedt. Diversiteitskwesties worden best ingewerkt in een dergelijk mentoringprogramma, zodat ze behandeld kunnen worden naast andere elementen van carrièreontwikkeling en praktijk. Om een succesvol mentoringprogramma op te zetten dat diversiteitskwesties opneemt, moeten zes stappen ondernomen worden:

- ***Verschillen mee in rekening nemen.*** Het ontwerpen van programma's voor nieuwe leerkrachten (mentees) die verschillen van mentoren kan uitdagend zijn. Het verstaan van de culturele of gendergerelateerde veronderstellingen kan helpen om vertrouwen op te bouwen, wat essentieel is voor succesvolle mentoring. Goede basale communicatievaardigheden, zoals luisteren, empathie en een vragende houding zijn essentieel (zie 3.2) naast de expliciete erkenning van verschillende culturele, etnische en gendergerelateerde aannames.
  - ***Opleidingsdoelen formuleren.*** Elk mentoringprogramma zou een duidelijke, strategische aanpak en specifieke begindoelen moeten formuleren. Daarbij dienen de strategie en de doelen best dicht bij elkaar aan te sluiten.
  - ***Schoolleiders betrekken.*** Schoolleiders kunnen een unieke voortrekkersrol spelen in een mentoringprogramma. Steun van de schoolleiding geeft het programma in de eerste plaats meer geloofwaardigheid bij de leerkrachten. Het is voornamelijk van belang dat de schoolleiding regelmatig het belang benadrukt van diversiteitsinitiatieven en de persoonlijke betrokkenheid bij het programma kenbaar maakt.
  - ***Actief naar input vragen bij deelnemers.*** Eén van de belangrijkste componenten om een doeltreffend mentoringprogramma voor diversiteit te creëren, is dat men de deelnemers en mogelijke deelnemers om inbreng vraagt. De input van belanghebbenden bij de opmaak van het programma zal niet alleen helpen om een programma op te bouwen dat vertrekt van de noden van de deelnemers, maar kan ook het enthousiasme en het potentiële succes van de deelnemers doen toenemen.
  - ***Constructieve feedback gebruiken.*** Dit is onmiskenbaar om productief te mentoren. Wanneer dit goed uitgevoerd wordt, is feedback een zeer specifieke communicatievorm. Deze communicatievorm richt zich namelijk op de bespreking van de impact van het eigen gedrag en heeft als doel om die persoon doeltreffend te laten worden.
- Peer mentoring.*** In bepaalde gevallen kunnen deelnemers bij een oudere collega als mentor zich minder snel openstellen voor hun ervaringen uit vrees voor beoordeling of professionele gevolgen. Bepaalde scholen kunnen het zinvol achten om mentoringprogramma's op te zetten waarbij de deelnemers ervaringen kunnen delen met peers over het diversiteitsonderwijs.

Zie [bijlage 17](#): Activiteit
Zie [bijlage 18](#): Werkblad
Zie [bijlage 19](#): Checklist

Voor wie meer wil weten...

boek: [Mentoring and Coaching: A Lifeline for Teachers in a Multicultural Setting](#)

4.2 Professionele leergemeenschappen opzetten

Het kan leerkrachten en directeurs erg in hun voordeel spelen om in hun organisatie informatie te delen over praktijken (zowel succesvolle als onsuccesvolle). Een goede manier om dit te realiseren is het creëren van professionele leergemeenschappen in scholen, waarin leerkrachten en directeurs een schoolbrede visie kunnen delen om het beste naar boven te halen bij hun diverse leerlingen en waarin zij samen werken en leren. In professionele leergemeenschappen kunnen vragen gesteld worden als:

- Hoe goed werken de lesstrategieën om met diversiteit in een klas om te gaan?
- Hoe kunnen andere leerkrachten hieruit leren en de succesvolle strategieën in hun eigen klassen toepassen?
- Hoe kunnen directies helpen om een ondersteunende klasomgeving te creëren die een dergelijke professionele leergemeenschap steunt?

Een professionele leergemeenschap zit op regelmatige basis samen om in discussie te treden en om samen te werken. Een proactieve benadering kan helpen om situaties te vermijden waarbij directeurs bijeenkomen om een moeilijke situatie te beantwoorden met een spoedoplossing, of, nog slechter, met een oplossing na de feiten.

Het belang van feedback, opvolging en evaluatie

Wanneer leerkrachten strategieën gebruiken om het beste te halen uit de diversiteit in hun klassen is het erg bruikbaar om op een formele manier de vooruitgang in hun klassen op te volgen en te meten. Niet alleen zal dit iedere leerkracht helpen om bij te leren over wat werkt en niet werkt maar zal het ook bewijzen leveren van de geboekte vooruitgang, wat gedeeld kan worden binnen een professionele leergemeenschap.

Het opvolgen van vooruitgang in klassen is essentieel om meer te weten te komen over het prestatieniveau van de leerlingen. Dit geeft de leerkrachten de noodzakelijke informatie om te weten hoe men best de tijd gebruikt en interventies individualiseert. Tevens geeft het de directeurs belangrijke informatie over de vereiste ondersteuningselementen voor een diversiteitsvriendelijke onderwijscultuur. Ondersteunende klasomgevingen kunnen in sterke mate bijdragen aan de schoolse inzet en de schoolse prestaties van diverse leerlingen.

Constructieve feedback is eveneens onmisbaar voor productieve samenwerking. Indien degelijk gegeven, is feedback een zeer specifiek communicatiemiddel. Deze communicatievorm richt zich namelijk op de bespreking van de impact van het eigen gedrag en heeft als doel om die persoon doeltreffend te laten worden.

Professionele leergemeenschappen kunnen bruikbaar zijn om diversiteitsvriendelijke klasomgevingen te creëren. Dit kan helpen om andere essentiële noden voor de onderwijsontwikkeling op de agenda te plaatsen, zoals het aantrekken en behouden van goede leerkrachten (met diverse achtergronden), het vinden van aansluiting met ouders en gemeenschappen en het zoeken van verschillende manieren om de erkenning te krijgen voor diversiteit over de gehele school.

Zie [bijlage 20](#): Activiteit

Zie [bijlage 21](#): Vragenlijstactiviteit

Voor wie meer wil weten...

webpagina met artikelen: [Professional Learning](#)

[Professional Learning Communities: Source Materials for School Leaders and Other Learners of](#)

[Professional Learning](#) [dd. 26.1.12: bron niet beschikbaar]

observatie-instrument: [Methodologies and Strategies for Monitoring Classroom Interactions](#)

4.3 Aansluiting zoeken met gezinnen en de buurt

Onderzoek toont aan dat betrokkenheid van ouders en de gemeenschap bij onderwijs in verband staat met verhoogde leerprestaties. Dit is voornamelijk waar voor leerlingen met diverse achtergronden.

Aansluiting vinden met families en gemeenschappen kan leerlingen, families, leerkrachten en scholen helpen om beter elkaars standpunt te leren verstaan en een meer open, diversiteitsvriendelijke schoolomgeving te creëren waarbij alle leerlingen meer kansen op slagen krijgen.

Hoe eraan te beginnen?

Het kan helpen om bij de start een werkgroep op te zetten van ouders en onderwijsverantwoordelijken (leerkrachten en directeurs) om richting te geven aan dit soort ontwikkeling en activiteiten en om doelen op schoolniveau op te stellen. In een ideaal scenario is iedereen van de school in een bepaalde fase betrokken.

Een goed uitgangspunt is het nagaan van de verscheidenheid aan gezinnen in je school, verwijzend naar de cultuur, socio-economische status, taal, enz. Door meer te weten over de gezinnen en achtergronden van de leerlingen kunnen leerkrachten gemakkelijker culturele bruggen bouwen tussen klassen en gemeenschappen.

Een volgende stap is het creëren van een gezinsvriendelijk beleid of missie voor de school, om gezinnen beter te verwelkomen op de school. Om dit te realiseren kun je op regelmatige basis activiteiten plannen om gezinnen en schoolteamleden bijeen te brengen.

Een verdere optie is het plannen van informele activiteiten waarbij de schoolleiding, schoolteamleden en gezinnen bijeenkomen. Informele bijeenkomsten kunnen leerkrachten en directeurs helpen om aansluiting te laten vinden met families en relaties met hen op te bouwen.

De ideale kernboodschap aan de ouders is eenvoudig:

Alle ouders zijn welkom op de school en ouders zijn belangrijk voor de school. Scholen en leerkrachten willen samenwerken met ouders om hun kinderen op te voeden.

Het doel is om te streven naar het smeden van relaties met alle gezinnen, in aanvulling op deze die al het meest betrokken zijn. Het creëren van dit soort schoolomgeving houdt in dat de gebouwen, de sfeer, het beleid en de activiteiten van de school nader bekeken worden en dat specifieke doelen worden gesteld. Daarnaast wordt verzekerd, voortbouwende op feedback van de ouders, dat deze aspecten zullen leiden tot inclusieve betrokkenheid en een diversiteitsvriendelijke schoolomgeving.

Andere ideeën om gezinnen en de buurt te bereiken worden hier opgesomd:

- ***Het invoeren van een formeel beleid dat betrokkenheid van gezinnen bevordert. Daarbij wordt een expliciete nadruk gelegd en worden doelen gesteld om gezinnen te betrekken die de diversiteit in de leerlingenpopulatie weerspiegelen.*** Ondersteuning over de gehele instelling om families te betrekken, is van belang om diverse families welkom te heten op scholen.
- ***Zowel overeenkomsten als verschillen erkennen tussen leerlingen en families.*** Het zoeken van een gemeenschappelijke gronden en tegelijk verschillen erkennen en respecteren is essentieel voor alle betrokkenen.

- **Het versterken van de capaciteit van het team om goed samen te werken met families.** Slechts enkele lerarenopleidingen omvatten omkadering om ouders en gemeenschappen te bereiken.
- **Het voorzien van ondersteuning om migrantenfamilies te helpen bij het verstaan hoe de school werkt en wat verwacht wordt van zowel de families als de leerlingen.** Een gebrek aan kennis over het schoolbeleid kan een hinderpaal vormen voor diverse families om betrokken te raken. Scholen kunnen helpen om families in te lichten en om hun betrokkenheid te ondersteunen. Het zich doelbewust richten op alle ouders door hen literatuur te voorzien in hun eigen taal kan hierbij helpen.
- **Een prioriteit maken om verder te kijken. Daarvoor moeten extra stappen ondernomen worden die noodzakelijk zijn om families op school en thuis betrokken te krijgen.** Probeer het zo eenvoudig mogelijk te maken voor families om betrokken te raken door hen opties aan te bieden en het uit te brengen in de gemeenschap.
- **Erkennen dat het tijd vraagt om vertrouwen op te bouwen.** Families kunnen frustrerende ervaringen opgedaan hebben in het verleden. Diensten en activiteiten die tegemoet komen aan de noden van de families kunnen als een opstapje dienen voor andere vormen van betrokkenheid.

Voor wie meer wil weten...

reviewpublicatie: [Diversity: School, Family and Community Connections](#)

webpagina met ideeën voor instructie: [Family and Community Involvement: Reaching Out to Diverse Populations](#)

5 Meer weten over dit project?

Organisation for Economic Co-operation and Development, Centre for Educational Research and Innovation

www.oecd.org/edu/ted/toolkit

Zie ook

- Organisation for Economic Co-operation and Development, Centre for Educational Research and Innovation. (2010). Educating Teachers for Diversity: Meeting the Challenge. Paris: OECDpublishing.
- www.oecd.org/edu/ted

1 REFLECTIEACTIVITEIT: Diversiteit observeren in je klas

[\(terug naar tekst\)](#)

Denk aan een klas waar je voor staat:

Wie zijn je leerlingen?

Welke achtergronden hebben ze?

Hoeveel hebben dezelfde achtergrond als jezelf?

Hoeveel zijn er van verschillende culturele, linguïstische, etnische, religieuze en socio-economische achtergronden?

Hoe identificeer je deze diversiteit? Met andere woorden, is het "zichtbaar"? Blijkt dit uit conversaties, uit klasdiscussies, enz.?

Denk na over je inschattingen

Zijn er mogelijks andere types van diversiteit aanwezig in je klas, zoals deze die moeilijk te "zien" zijn (bv. socio-economische diversiteit)?

Biedt je school statistieken aan over de achtergronden van leerlingen die kunnen helpen om je voor te bereiden op nieuwe klassen (informatie over zowel de leerlingen als hun ouders)?

Dergelijke statistieken zijn erg bruikbaar maar vertellen maar een deel van het verhaal. Bijvoorbeeld: Het is nuttig te weten dat 15% van je leerlingen Aziaten zijn, ook al is dit maar partiële informatie. "Aziaten" komen namelijk uit een groot aantal landen die elk hun eigen taal en cultuur hebben.

Denk na over je achtergrond

Hoe kunnen je leerlingen gelijkaardige percepties en ervaringen delen?

Hoe kunnen hun percepties en situaties verschillen van de jouwe?

Indien je zelf een andere achtergrond hebt dan de meerderheid, denk dan na over je eigen percepties en ervaringen rond diversiteit in de klas.

Het is zinnig om meer informatie en/of formele nascholing te vragen om meer vertrouwd te raken met culturen, zeker indien je school samengesteld is uit meerderheidsgroepen.

Je kunt het met andere leerkrachten ook hebben over hun ervaringen.

2 ZELFREFLECTIEACTIVITEIT: Hoe voel jij je bij diversiteit?

[\(terug naar tekst\)](#)

Denk aan enkele diverse groepen uit je school of je samenleving

Welke gevoelens komen op wanneer je aan deze groepen denkt?

Denk aan twee minderheidsgroepen en schrijf je initiële gedachten op voor jezelf.

Groep	Activiteiten en initiële reacties

Zijn deze woorden positief of negatief?

Wat houden ze in voor je lesgeven en je interactie met leden van deze groepen?

Het is belangrijk om in de geest te houden dat dergelijke reacties – zij het positief of negatief – onoverkomelijk je kijk inkleuren op de leerlingen die tot deze groepen behoren.

Door de eigen overtuigingen te herkennen en te analyseren worden leerkrachten in staat gesteld om hun eigen gedragingen te verstaan en om, indien nodig, meer positieve overtuigingen te ontwikkelen ten aanzien van diversiteit en zich anders te gaan gedragen.

3 KLASACTIVITEIT: Multiculturele ik

[\(terug naar tekst\)](#)

Doelen: Het bevorderen van een inclusieve klasomgeving

Leerlingen zullen denken, schrijven en ervaringen uiten met hun eigen cultuur.

Leerlingen zullen denken, schrijven en ervaringen uiten met andere culturen.

Beschrijving van de activiteiten

- 1 Verdeel de deelnemers in paren. Geef ieder paar een vragenlijst om samen in te vullen.
- 2 Geef hen de instructie om in koppel iedere vraag te lezen en te beantwoorden. Vraag hen om hun antwoorden neer te schrijven, zodat ze die erna kunnen terugkoppelen naar de groep.
- 3 Nadat ze hun vragen beantwoord hebben worden de leerlingen gevraagd om terug in groep te gaan zitten. Lees de vragen één voor één voor en laat de paren hun antwoorden geven. Schrijf deze antwoorden op een groot blad papier neer. Een alternatieve manier is om een geluidsopname van de antwoorden te maken.
- 4 Wanneer je de antwoorden op alle vragen hebt, vraag dan de deelnemers of ze bij deze vragen en antwoorden al voorbeelden kunnen halen uit het dagelijkse leven.
- 5 Maak een uitwisseling mogelijk binnen de groep, startende met volgende vragen:
  - 5.1 Hoe voelde jij je bij het beantwoorden van deze vragen?
  - 5.2 Weet je min of meer nog wat je voordien dacht?
  - 5.3 Is er iets dat je verbaast of iets dat je interessant lijkt?
  - 5.4 Hoe kun je nog meer ontdekken? Waar zou je meer informatie kunnen vinden?
  - 5.5 Wat heb je gehaald uit je verschillende ervaringen? Zijn er zaken die je gemeen had met anderen die je verbazen? Wat was dat dan?

4 VOORBEELDVRAGENLIJST: Multiculturele ik

[\(terug naar tekst\)](#)

1 Ken je een liedje of een muziekgenre uit een andere cultuur? Welke genres uit andere culturen vind je leuk en waarom?

2 Ken je bepaalde tradities uit andere culturen? Beschrijf ze.

3 Heb je reeds voedsel uit andere culturen gegeten? Wat heb je kunnen proeven? Heb je een lievelingskost?

4 Draag je kleren of juwelen die beïnvloed zijn door andere culturen? Beschrijf de materialen, kleuren, enz.

5 Heb je vrienden met een andere achtergrond dan die van jezelf? Beschrijf ze en vertel van waar ze afkomstig zijn, hoe je ze ontmoet hebt, enz.

6 Spreek je of leer je een andere taal? Welke? Is het moeilijk om een andere taal te leren, te spreken en te schrijven? Spreekt één van je familieleden andere talen?

7 Heb je al eens naar het buitenland gereisd? Heb je ooit in het buitenland gestudeerd? Of heeft een vriend of een familielid dit reeds gedaan? Zou je zelf in het buitenland willen gaan studeren?

8 Welke culturele feesten en feestdagen ken je? Beschrijf één van die feesten met je partner.

Noot:

Besteed aandacht aan wat de paren onderling vertellen om zeker te zijn dat ze bij de opdracht blijven. Het is belangrijk om voorbeelden voor te bereiden (bijvoorbeeld door culturele bronnen te raadplegen) bij de vragen 1, 2 en 8. Je kunt ook muziek, afbeeldingen, enz. meebrengen.

5 KLASACTIVITEIT: Elkaar beter leren kennen door de eenheidskring

[\(terug naar tekst\)](#)

Doel: Leerlingen (en leerkrachten) helpen om verschillen en voordelen van keuze en gemeenschap te leren waarderen. Deze activiteit is voornamelijk geschikt voor jongere leerlingen.

Vraag je leerlingen om te denken aan een woord dat hen karakteriseert of waar ze zich mee identificeren.

Afhankelijk van de leeftijdsgroep en de timing kun je er de voorkeur aan geven om een voorbeeld voor jezelf te geven en de leerlingen er een nachtje over te laten slapen.

Vraag de leerlingen om hun woord neer te schrijven op een blad papier. Vorm een cirkel met je leerlingen. Kies dan een vrijwilliger of begin met je eigen gekozen woord en licht kort toe waarom je het gekozen hebt.

Bijvoorbeeld: "Ik kies het woord 'danser' omdat dansen me toelaat mijn emoties te uiten". Of, "Ik koos het woord 'Boricua' omdat ik in Puerto Rico geboren ben en me met de gemeenschap vereenzelvig". Of, "Ik koos het woord 'pitseleh' omdat ik de jongste ben thuis en dat is hoe mijn familie mij in het Joods noemt".

Nadat iedere leerling zijn/haar woord voorgesteld heeft, vraag dan aan de andere leerlingen of zij hen kunnen accepteren als deel van de eenheidskring.

Indien een leerling zich zou voorstellen met een woord dat als negatief beschouwd wordt, dan kunnen de klasgenoten vragen om geen deel uit te maken van de eenheidskring. Grijp dit aan als een kans om in dialoog te treden. Geef iedere leerling de kans om uitleg te verschaffen en om een ander woord voor te stellen. Stel dan opnieuw de vraag aan de klasgenoten. Ga zo door tot dat de hele klas, leerkracht inbegrepen, in de eenheidskring is opgenomen.

Je kunt afronden door de leerlingen te doen nadenken of het niet interessant zou zijn om allen gelijkaardig te zijn, zodat er geen verschillen zouden zijn die iedere persoon uniek maken. Je kunt ook benadrukken dat iedereen zijn sterktes en zwaktes heeft en dus zeer divers is op zijn eigen manier.

6 REFLECTIEACTIVITEIT: Leerlingen gelijk behandelen

[\(terug naar tekst\)](#)

Denk na over het volgende citaat

“Eens leerlingen op een of andere manier als afwijkend worden beschouwd, beginnen leerkrachten hen verschillend te behandelen, vaak in het nadeel van de leerlingen. Het bewijs is overduidelijk. Wanneer ‘laag scorende leerlingen’ vergeleken worden met hun ‘hoog scorende klasgenoten’, worden deze leerlingen minder aangesproken in de klas, wordt hen minder tijd gegund om te antwoorden, worden ze minder vaak geprezen, krijgen ze minder feedback, worden ze vaker bekritiseerd en wordt er minder doorgevraagd bij incorrecte antwoorden (vertaald, Villegas)”.

Er zijn een aantal kleine stappen die kunnen ondernomen worden om bewust alle leerlingen gelijk te behandelen, zoals:

➤ *Het herkennen van leerlingen die vrijwillig deelnemen in de les (en vermijden beroep te doen op of te luisteren naar leerlingen van een bepaald geslacht of een groep).*

➤ *Het aandachtig luisteren en direct antwoorden op de commentaren en antwoorden van alle leerlingen.*

➤ *Het doorvragen bij leerlingen om vollediger antwoorden of uitleg te krijgen.*

➤ *Het geven van voldoende tijd aan leerlingen om te antwoorden, vooraleer verder te gaan.*

➤ *Het au sérieux nemen van commentaren van leerlingen tijdens je samenvatting.*

7 ZELFREFLECTIEACTIVITEIT: Het proces van kritische zelfreflectie

[\(terug naar tekst\)](#)

Hoewel een aantal verschillende benaderingen leerkrachten helpen om inspanningen te ondernemen tot kritische zelfreflectie, blijft een driedig proces centraal staan bij iedere aanpak:

Fase 1: De gebeurtenis zelf

Het beginpunt is een feitelijk moment waarin je fungeerde als leerkracht, zoals een les of een andere instructieactiviteit. Terwijl de focus van kritische zelfreflectie gewoonlijk op het lesgeven van de leerkracht gericht is, kan het ook gestimuleerd worden door de les van een ander te observeren.

Fase 2: Het reconstrueren van de gebeurtenis

De volgende fase is een beschrijving van wat gebeurd is, zonder uitleg of evaluatie. Verschillende methodes kunnen hierbij gebruikt worden, zoals het neerschrijven van de gebeurtenis, het opnemen op video of geluidsband, het aanvinken op een checklist of het invullen van een codeerlijst om de details van de gebeurtenis vast te leggen.

Fase 3: Het herzien en het antwoorden op de gebeurtenis

Vervolgens wordt de gebeurtenis herbekeken en verwerkt op een dieper niveau. Hier worden vragen gesteld over wat ervaren werd.

8 OBSERVATIEACTIVITEIT voor COLLEGA'S: De diversiteit in achtergrond het best benutten

[\(terug naar tekst\)](#)

Voor de les

Bepaal de hoofdpunten waarover je feedback zou willen krijgen van een collega die een bepaalde klas van je zou observeren. Die punten kunnen bijvoorbeeld gaan over de verschillende types diversiteit binnen de groep.

Tijdens de les

Als deel van de observatie kun je jouw collega vragen om na te denken over:

- hoe je de les ingeleid hebt (bv. aandacht van de leerlingen winnen, interesse in het onderwerp opwekken, doel van de les toelichten en link met de vorige lessen leggen).*
- hoe je er de aandacht van de leerlingen bijgehouden hebt, je de les gestructureerd hebt, hoe je interactiviteit en samenwerking tussen de leerlingen aangemoedigd hebt, hoe je onderzoekend leren, een actieve leerhouding en reflectie gestimuleerd hebt en hoe je nagegaan hebt of men alles begreep.*
- hoe je erop nagezien hebt dat er op het einde van de les een samenvatting van de leerstof gegeven werd en er parallellen getrokken werden met vorige/toekomstige onderwerpen.*

Observaties

Welk aspect van jouw aanpak verbaasde je collega het meeste?

Welk aspect van jouw aanpak vond je collega het relevantst?

Welk aspect van jouw aanpak vond je collega het verwarrendst of waar plaatste hij/zij het meeste vraagtekens bij?

Na de les

Dit is jouw kans om reflecties en observaties te delen met je collega, om vragen te stellen en om je leer- en lesbenadering te verkennen.

9 KLASACTIVITEIT: Hoge leerverwachtingen communiceren in diverse klassen

[\(terug naar tekst\)](#)

Hoge verwachtingen kunnen wonderen verrichten bij leerprestaties.

Hieronder worden enkele voorbeelden gegeven over hoe je hoge leerverwachtingen kunt stellen voor iedereen in een diverse klas:

- Deel doelbewust de leerdoelen mee aan de klas en toon aan hoe taken en projecten zo ontworpen zijn om de leerlingen te helpen om deze doelen te bereiken. Dit kan helpen aantonen dat succes gebaseerd is op capaciteit en inspanning en niet op identiteit of levenservaring.
- Toon voorbeelden van geslaagde taken en projecten. Het internet kan een krachtig instrument zijn om taken van leerlingen voor te tonen. Zorg ervoor dat leerlingen taken maken en op blogs posten, enz. Geef positieve feedback in groepsverband.
- Zorg ervoor dat leerlingen de leerinhouden als uitdagend zien. Vermijd commentaren die uitdagingen minimaliseren (bv. "het is eenvoudig om te zien dat...") en de indruk kunnen geven dat iets verkeerd is met de leerlingen die de inhouden moeilijk vinden. Dergelijke leerlingen kunnen de indruk krijgen dat vragen ter verduidelijking niet welkom zijn.
- Ga bij je leerlingen na wat ze aanvoelen dat ze leren en wat hen kan helpen om efficiënter te leren. Vraag de leerlingen bijvoorbeeld om over die dag kort één iets neer te schrijven dat ze geleerd hebben en één iets waar ze nog vragen bij hebben.

10 REFLECTIEACTIVITEIT: Wat doe je reeds in termen van culturele responsiviteit?

[\(terug naar tekst\)](#)

Beschrijf in de onderstaande tabel wat het voor je betekent om een cultureel responsieve leerkracht te zijn die diversiteit waardeert en bevordert. Geef ook voorbeelden aan die je zelf onderneemt of waargenomen hebt in je school.

Het doel van deze oefening is om:

- na te denken over de kenmerken van cultureel responsief lesgeven, over hoe dit eruit zou zien in de praktijk en over wat je reeds onderneemt in je klas.
- te denken aan voorbeelden van culturele responsiviteit in je school die je ofwel gezien hebt of die je met collega's gedeeld hebt.
- bijkomende manieren te bedenken van hoe cultureel responsief lesgeven in je klassen zou kunnen uitgevoerd worden.

Voorbeelden van cultureel responsief lesgeven in je eigen klas	Voorbeelden uit je school	Andere manieren om cultureel responsief lesgeven toe te passen in je klas

Noot: deze activiteit kan als zelfstudie uitgevoerd worden of in groepsverband met collega's

11 WERKBLAD: Ideeën om instructie aan te passen aan meervoudige intelligenties in je klassen

[\(terug naar tekst\)](#)

Dit werkblad bevat omschrijvingen van meervoudige intelligenties en overeenkomstige probleemoplossingsvoorkeuren, gebaseerd op [Gardner's theorie](#).

Het biedt je ook een glimp van hoe je deze theorie kunt toepassen in je eigen klaspraktijk. Voel je vrij om in de rechterkolom je eigen lesideeën in te vullen om toe te passen in je eigen specifieke context.

Beschrijving van meervoudige intelligenties	Denken...voelen...naden	Enkele lesideeën	Andere lesideeën voor je eigen klas
<p>1.Verbaal-linguïstisch</p> <p>De capaciteit om taal te gebruiken om ons uit te drukken en om andere mensen te verstaan.</p> <p>Voorbeelden: poëet, schrijver, verteller, advocaat, leerkracht</p>	<p>In woorden...lezen, schrijven, verhalen vertellen, woordspelletjes spelen...</p> <p>Boeken, opnames, schrijfmateriaal, papier, dagboeken, dialogen</p>	<p>Gebruik het vertellen van verhalen om uit te leggen...</p> <p>Zet een debat op over...</p> <p>Schrijf een gedicht, een legende, kortverhaal of een nieuwsartikel over...</p> <p>Voer een interview over...</p>	
<p>2.Logisch-mathematisch</p> <p>De capaciteit om getallen doeltreffend te gebruiken en om logisch te redeneren.</p> <p>Voorbeelden: wiskundige, boekhouder, computerprogrammeur, wetenschapper</p>	<p>Door na te denken...experimenteren, in vraag te stellen, logische vraagstukken op te lossen...</p> <p>Dingen die aanzetten tot ontdekken, tot nadenken over wetenschappelijke materialen en tot manipuleren.</p>	<p>Vertaal een...in een wiskundeformule...</p> <p>Ontwerp en voer een experiment uit rond...</p> <p>Leg uit aan de hand van een syllogisme...</p> <p>Beschrijf de symmetriepatronen in...</p>	
<p>3.Visueel-ruimtelijk</p> <p>De competentie om de wereld mentaal ruimtelijk voor te stellen en om materialen te gebruiken om de omgeving te veranderen.</p> <p>Voorbeelden: jager, verkenners, artiest, architect, uitvinder</p>	<p>In afbeeldingen en tekeningen, ontwerpen, voorstellingen, schetsen....</p> <p>Kunst, video's, films, inbeeldingsspelletjes, doolhoven, geïllustreerde boeken, kunsttuitstappen naar musea</p>	<p>Teken een diagram, kaart of grafiek van...</p> <p>Maak een presentatie, video of fotoalbum van...</p> <p>Maak een kunstwerk over...</p> <p>Teken, schilder, schets of beeldhouw</p>	

<p>4. Intrapersoonlijk</p> <p>De eigen gevoelens en reacties op anderen verstaan en handelen volgens dit begrip. Zich bewust zijn van innerlijke gevoelstoestanden en in staat zijn tot zelfdiscipline en grondige reflectie.</p> <p>Voorbeelden: filosofen, poëten, raadgevers</p>	<p>Door grondig innerlijk te reflecteren...doelen te stellen, te mediteren, dromen, stil te zijn...</p> <p>Geheime plaatsen, tijd in je eentje, zelfontworpen projecten, keuzes</p>	<p>Beschrijf de kwaliteiten die je hebt en die je helpen om...een plan te ontwikkelen om...</p> <p>Beschrijf een persoonlijke waarde over...</p> <p>Schrijf een inleiding voor een tijdschrift...</p> <p>Toets je eigen werk...</p>	
<p>5. Naturalistisch</p> <p>Hoogsensitief en responsief tot levende organismen (planten, dieren), de natuurlijke wereld en het milieu.</p> <p>Voorbeelden: leerlingen met veel wereldse kennis, jagers, boeren, botanisten</p>	<p>Door te interageren met de natuur en het milieu...te kamperen, door doorheen de gemeente te trekken, de omgeving te organiseren, ...</p> <p>Tijd in de natuur of de gemeenschap, het organiseren van evenementen.</p>	<p>Maak aantekeningen bij observaties van...</p> <p>Beschrijf veranderingen in de lokale gemeenschap...</p> <p>Draag zorg voor dieren, het buitenleven, tuinen of parken...</p> <p>Teken of maak een foto van natuurlijke objecten of de gemeenschap.</p>	

Gebaseerd op Peterson, M., Hittie, M. & Gill, P. (2002). Instructor's resource manual for inclusive teaching-Creating effective schools for all learners. Boston: Allyn and Bacon.

Vertaald uit: TED Toolkit on Teaching for Diversity (<http://www.oecd.org/edu/ted>) , Centre for Educational Research and Innovation CERI - www.oecd.org/edu/ceri

12 CHECKLIST: Leerkrachten gedrag

[\(terug naar tekst\)](#)

Enkele voorbeelden van leerkrachtgedragingen die kunnen helpen om de prestaties in diverse klassen te verhogen:

↪ *Communiceer en verkondig duidelijk wanneer richtlijnen worden gegeven en presenteer nieuwe informatie.*

↪ *Voorzie zowel mondelinge als schriftelijke instructies en vermijd overmatig complex taalgebruik.*

↪ *Bied op een gepaste manier informatie-eenheden aan.*

↪ *Laat tijd tussen de antwoorden toe.*

↪ *Zorg voor betrokkenheid bij leerlingen.*

↪ *Communiceer duidelijke verwachtingen om taken tot een goed einde te brengen.*

↪ *Volg de vooruitgang van de leerlingen op.*

↪ *Voorzie onmiddellijke feedback.*

↪ *Toon taken voor.*

↪ *Bied kernwoorden vooraf aan.*

↪ *Maak waar mogelijk een onderscheid in het toetsen van taal en inhoud.*

↪ *Reduceer taalkundige complexiteit in taken, waar mogelijk.*

13 KLASACTIVITEIT: De klas “de Gouden Gids”

[\(terug naar tekst\)](#)

Een klassenbestand of “Gouden Gids” kan ontwikkeld worden met de lijsten van individuele leerlingen en hun vaardigheden en talenten. De groep kan dan aangemoedigd worden om deze personen als bronnen te zien.

Om een “Gouden Gids” op te maken kun je leerlingen vragen om ieder voor zich 2 à 3 vaardigheden te kiezen waarin ze uitblinken en een korte advertentie over henzelf te schrijven.

Je kunt samenvatten dat *iedereen* bijzonder goed is in bepaalde zaken en dat deze vaardigheden niet per se schoolgericht hoeven te zijn.

Deze vaardigheden worden erna opgenomen in een gouden klasgids. Leerlingen kunnen aangespoord worden om dit boek te raadplegen wanneer ze hulp nodig hebben bij bepaalde onderwerpen of vragen.

Dit geeft ieder kind de kans om “leerkracht” te zijn; ook de leerlingen die vaak gezien werden als diegenen die hulp van anderen nodig hebben.

14 KLASACTIVITEIT: Peer teaching

[\(terug naar tekst\)](#)

Een andere gelegenheid voor leerlingen om elkaar als bron te gebruiken is door peer teaching toe te passen op verschillende niveaus.

Studiepartners (twee leerlingen die aangewezen zijn om samen te werken) zijn een eenvoudige manier om mee te beginnen. De leerkracht kan ook denken aan andere leerlingen als bronnen.

Bijvoorbeeld: Enkele leerlingen krijgen de instructie om zich te informeren over een bepaald onderwerp. De volgende les kunnen deze leerlingen vervolgens de "experten" zijn die de instructies doorgeven aan de andere leerlingen in kleine groepen.

In welke situaties in je klas zou je peer teaching kunnen toepassen?

Hoe kun je leerlingen de kans bieden om hun eigen leren te sturen door hen autonomie te geven in wat en hoe ze leren?

15 KLASACTIVITEIT: Draai je om en praat

[\(terug naar tekst\)](#)

Een breed toepasbare activiteit die je kunt gebruiken voor een wijd spectrum aan onderwerpen, lessen en activiteiten is: "Draai je om en praat".

Vraag de leerlingen na een discussie, een leesopdracht of een schrijfactiviteit om zich om te draaien en te praten met hun buur.

Iedere leerling kan met de andere uitwisselen wat zij gedaan hebben en hun bedenkingen erbij geven. Beiden luisteren naar elkaar en voeren de opdracht uit.

Deze activiteit moedigt leerlingen aan om na te denken en hun gedachten te delen.

16 VOORBEELDACTIVITEITEN: Het gebruik van authentieke toetsing in je klas

[\(terug naar tekst\)](#)

Korte bevestigingen

Je kunt korte overhoringen gebruiken om na te gaan in welke mate de leerlingen de basisconcepten en -vaardigheden beheersen.

De meeste korte overhoringen starten met een aanzet, zoals een wiskundig probleem, een politieke cartoon, een kaart of een uittreksel uit een primaire bron.

Je kunt de leerlingen vragen om te interpreteren, beschrijven, berekenen, uit te leggen of te voorspellen.

Deze bevestigingen kunnen gebruikmaken van concept mapping; een techniek die nagaat hoe goed de leerlingen de relaties tussen concepten verstaan.

Portfolio's

Een portfolio geeft het leerproces over een periode aan. Dit langetermijnperspectief houdt rekening met groei en brengt leerlingen de waarde van zelfevaluatie, herwerking en herziening bij. Een leerlingenportfolio kan volgende onderdelen bevatten:

- *Dagboeken en reflecties*
- *Peer reviews*
- *Werkstukken, diagrammen, tabellen en grafieken*
- *Groepsrapportages*
- *Notities en schetsen*
- *Kladwerken en afgewerkte teksten*

17 ACTIVITEIT: Feedbackprincipes

[\(terug naar tekst\)](#)

Feedback geven:

Er zijn een aantal kleine stappen die kunnen genomen worden om te garanderen dat de feedback geloofwaardig en passend is, zoals:

➤ **Specifiek zijn:** Goede feedback gaat over bepaalde incidenten en gedragingen. De meest bruikbare feedback is concreet en handelt over datgene waar de ontvanger bij aangeeft interesse voor te hebben.

➤ **Waardeoordelen vermijden:** De meest bruikbare feedback beschrijft gedragingen zonder waardebeoordelingen, zoals “onverantwoordelijk”, of “onprofessioneel”. Wanneer de ontvanger je vraagt om een oordeel te geven, maak dan duidelijk dat het over jouw mening gaat.

➤ **Uit naam van jezelf spreken:** Wanneer je feedback levert, wees dan zeker dat je enkel de zaken bespreekt waar je bij was. Probeer verwijzingen naar het verleden of anonieme personen te vermijden.

➤ **Gepaste timing:** De meest bruikbare feedback wordt gegeven op een ogenblik en een plaats waar de ontvanger zich comfortabel bij voelt, bijvoorbeeld uit de buurt van andere mensen en afleidingen.

➤ **Feedback bevattelijk maken:** Om het meeste bruikbaar te zijn, zou feedback moeten gaan over gedrag dat veranderd kan worden door de ontvanger. Feedback over zaken die buiten de handelingsmogelijkheden van de ontvanger liggen, is minder bruikbaar.

Feedback ontvangen

➤ **Gedrag specificeren:** Hoe specifieker je kunt zijn over de feedback die je wilt, hoe meer kans dat je eraan zult kunnen werken.

➤ **Aandachtig luisteren:** Onderbreek niet of ontmoedig de persoon niet die je feedback geeft. Probeer te vermijden om jezelf te verdedigen of goed te praten.

➤ **Verduidelijken en samenvatten:** Je moet duidelijke feedback krijgen om nuttig te zijn. Vraag naar specifieke voorbeelden. Parafraseer de boodschap om zeker te zijn dat wat je gehoord en verstaan hebt correct is.

- ***Oplossingen verkennen:*** Een goede manier om een alternatieve aanpak voor een situatie die problemen opleverde uit te testen, is door de aanbieder van de feedback te vragen of hij/zij denkt dat deze aanpak effectiever is.

Gebaseerd op Peterson, M., Hittie, M. & Gill, P. (2002). Instructor's resource manual for inclusive teaching-Creating effective schools for all learners. Boston: Allyn and Bacon.

Vertaald uit: TED Toolkit on Teaching for Diversity (<http://www.oecd.org/edu/ted>) , Centre for Educational Research and Innovation CERI - www.oecd.org/edu/ceri

18 WERKBLAD: De specifieke rol van de mentor verkennen

[\(terug naar tekst\)](#)

Dit werkblad helpt manieren te verkennen om als mentor een verschil te maken in de levens van nieuwe en startende leerkrachten.

Het biedt ook een snelle kijk op hoe je discussies kunt focussen en vragen leiden. Voel je vrij om de rechterkolom aan te vullen met eigen ideeën om te gebruiken in je specifieke context.

Wanneer een nieuwe leerkracht het volgende zegt...	...KUNNEN mentoren het volgende doen...	Discussies focussen en vragen leiden	Andere ideeën voor je eigen context
“Ik ben een beetje onzeker maar ik ben klaar om erin te vliegen en ik weet dat ik het kan”.	Zet routines en procedures op. Mail bemoedigende woorden. Wees beschikbaar.	Wat zijn je procedures? Heb je hulp nodig met... Wat gaat er goed?	
“Ik ben overrompeld”.	Voorzie een luisterend oor. Toon een les voor. Zoek gezamenlijk naar opties (zoals lesplannen). Wissel websites uit om lessen te verbeteren. Bespreek het curriculum. Voorzie organisatorische tips. Voorzie concrete ideeën over klasmanagement.	Laten we nadenken over... Vraag je bij jezelf af wat anders zou kunnen gedaan worden? Welke lesstrategieën zijn het beste voor je leerlingen? Ben je van plan samen te werken met andere leerkrachten? Waarom wel/niet? Neem op het einde van de dag vijf à tien minuten tijd om te reflecteren over wat wel en niet werkte.	
“Ik heb het gehaald”.	Help om de successen bij de leerlingen en de succesvolle instructiestrategieën te benadrukken. Zegevier en denk na over de positieve momenten en de mindere momenten; sta open voor succes.	Reflecteer over wat goed en over wat minder verliep. Schrijf dit neer om later naar terug te kunnen grijpen. Wat hoop je volgend jaar te bereiken?	

Gebaseerd op Gudwin, D.M. & Salazar-Wallace, M.D. (2010). *Mentoring and Coaching: A Lifeline for Teachers in a Multicultural Setting*. Thousand Oakes, CA: Corwin.

Vertaald uit: TED Toolkit on Teaching for Diversity - www.oecd.org/edu/ted, Centre for Educational Research and Innovation CERI - www.oecd.org/edu/ceri

19 CHECKLIST: Interviewprotocol om te mentoren

[\(terug naar tekst\)](#)

Wanneer een mentoringprogramma opgezet wordt, is het nuttig om de potentiële mentoren en nieuwe leerkrachten te interviewen om zicht te krijgen op hun motivatie en een idee te hebben van wie samen zou passen:

Voorbeeldvragen voor mentoren

➤ *Waarom zou je een mentor willen zijn? Wat zijn de voordelen?*

➤ *Wat zijn de belangrijkste aspecten om een les doeltreffend te maken voor alle lerenden?*

➤ *Wat zijn enkele effectieve managementstrategieën die je toegepast hebt in je eigen klassen?*

➤ *Hoe ziet een goed mentoringprogramma eruit?*

➤ *Hoe zou je omgaan met een mentee/ nieuwe leerkracht die niet openstaat voor feedback?*

Voorbeeldvragen voor mentees/ nieuwe leerkrachten

➤ *Wat zijn volgens jou de voornaamste kwaliteiten van een mentor?*

➤ *Waaruit bestaat een goed mentoringprogramma volgens jou?*

➤ *Hoe vaak zou je willen bijeenkomen met je mentor?*

➤ *Wat zouden je belangrijkste doelen zijn om samen te komen met je mentor voor en na een observatie?*

➤ *Naar welke aspecten uit de relatie met de mentor kijk je het meeste uit?*

20 ACTIVITEIT: Kenmerken van een lerende organisatie

[\(terug naar tekst\)](#)

Doel: het vaststellen van de belangrijkste kenmerken van goede lerende organisaties door levensechte ervaringen:

Stap 1

De deelnemers schrijven een ervaring op uit een lerende gemeenschap die hen positieve leerkansen bood. Hierbij dienen de deelnemers de bestaansredenen van de groep en de structuur op te schrijven en ook wat het nu juist een positieve leeromgeving maakte.

Stap 2

De deelnemers delen hun verhalen in groepen van 3 of 4. De deelnemers kiezen in groep uit ieder verhaal de elementen die een lerende gemeenschap productief maakt (bv. "Er was veel respect voor verschillende meningen").

Stap 3

Elke groep maakt een lijst van 4 à 5 kenmerken die erbovenuit staken volgens hen. Elke groep geeft om beurt één kenmerk terwijl de begeleider een algemene lijst opmaakt met de antwoorden. Gelijkaardige antwoorden krijgen een ster (*).

Stap 4

Wanneer de lijst volledig is, vraagt de begeleider aan de groep of de lijst een goede lijst vormt voor deze groep als lerende gemeenschap. Toevoegingen en wijzigingen kunnen hierbij gemaakt worden.

Stap 5

Deze kenmerken kunnen gebruikt worden als leidraad doorheen verschillende activiteiten met deze groep als lerende gemeenschap. Ook kan ze gebruikt worden om ontwikkeling en vooruitgang na te gaan.

21 VRAGENLIJSTACTIVITEIT: Vragenlijstoefening over professionele leergemeenschappen

[\(terug naar tekst\)](#)

Denk na over je eigen school. Hoe zou jij jouw school beoordelen op de vijf elementen die bevorderend werken bij een professionele gemeenschap, bepaald door experts? Antwoord aan de hand van een zespuntenschaal, waarbij 6 *volledig waar* is en 1 *helemaal niet waar*.

De doelen van deze oefening zijn om:

- na te denken over de kenmerken van effectieve professionele leergemeenschappen.
- elementen ter discussie te voorzien over de essentiële kenmerken van een professionele gemeenschap en over de noodzakelijke structurele voorwaarden en bronnen.

Esstieel kenmerk	Waarde voor jouw school/context	Op basis waarvan zeg je dit? Wat zijn je vragen?
<i>Reflectieve dialoog</i>	1 2 3 4 5 6	
<i>Collectieve focus op het leren van de leerlingen</i>	1 2 3 4 5 6	
<i>Samenwerking</i>	1 2 3 4 5 6	
<i>Gedeelde normen en waarden (bv. Respect voor iedereen)</i>	1 2 3 4 5 6	
Structurele condities	Waarde voor jouw school/context	Op basis waarvan zeg je dit? Wat zijn je vragen?
<i>Tijd om te overleggen en te praten</i>	1 2 3 4 5 6	
<i>Onderling afhankelijke leerkrachtrollen</i>	1 2 3 4 5 6	
<i>Structuren van de gemeenschap</i>	1 2 3 4 5 6	
<i>Ondersteuning voor les- en leidinggevenden</i>	1 2 3 4 5 6	
Sociaal en menselijk kapitaal	Waarde voor jouw school/context	Op basis waarvan zeg je dit? Wat zijn je vragen?
<i>Openheid tot verbetering</i>	1 2 3 4 5 6	
<i>Vertrouwen en respect</i>	1 2 3 4 5 6	
<i>Basis op vlak van cognitie en vaardigheden</i>	1 2 3 4 5 6	
<i>Ondersteunend leiderschap</i>	1 2 3 4 5 6	

ACTIVITEIT: Regelmatig evalueren van inspanningen om de ruimere omgeving te bereiken

Net zoals leerkrachten de vooruitgang van de leerlingen evalueren en bijsturen, zou het onderwijspersoneel hun eigen inspanningen moeten evalueren om families en gemeenschappen te bereiken. Het is belangrijk dat alle teamleden hierbij betrokken zijn. Op die manier kan iedereen duidelijk zijn over wat al dan niet werkt en over hoe men kan verbeteren.

Eventuele vragen die hierbij kunnen gesteld worden zijn:

→ *Bereiken jullie de vooropgestelde doelen voor het betrekken van families en leden van gemeenschappen bij jullie school?*

→ *Op welke manier dragen de ouders en de leden van gemeenschappen bij aan de besluitvorming van de school?*

→ *Worden evenementen georganiseerd door de school talrijk bijgewoond door families? Waarom wel of niet?*

→ *Op welke manier hebben jullie de taal en cultuur van jullie gemeenschap geïntegreerd in de school, de evenementen en het curriculum?*

→ *Hebben jullie een gemeenschapsband of een band met ouders die sterk aan de gemeenschap gerelateerd is?*

Het is ook van belang om de tijd te nemen om de reacties te evalueren op inspanningen om de ruimere omgeving te bereiken. Vraag ouders en leden van de gemeenschap naar manieren om de communicatie te verbeteren. Bied een antwoord op feedback met ideeën over hoe je hun advies zou inpassen in de aanpassingen van je plan om de buitenwereld te bereiken. Deel deze reacties met het team.